

*До 80-річчя присвоєння університету
імені Григорія Савича Сковороди*

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників XXI Міжнародної
науково-практичної конференції
(27–28 березня 2025 р., м. Харків)**

Харків 2025

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Україна),
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна),
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія),
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія),
Телавський державний університет імені Якова Гогобашвілі (Грузія),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна),
Куявсько-Поморська Академія в Бидгощі (Польща)

*До 80-річчя присвоєння університету
імені Григорія Савича Сковороди*

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників XXI Міжнародної
науково-практичної конференції
(27–28 березня 2025 р., м. Харків)

Харків
2025

УДК [37:001] «20»

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 6 від 18.06.2025 р.)

Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць учасників XXI Міжнародної науково-практичної конференції (27–28 березня 2025 р., м. Харків) / за заг. ред. К. Юр'євої. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2025. 536 с.

Мови видання: українська, англійська, вірменська.

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

Організаційний комітет конференції:

Юрій БОЙЧУК — голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Світлана БЕРЕЖНА — заступник голови організаційного комітету, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Майя БОЛКВАДЗЕ — доктор філологічних наук, асистент-професор департаменту педагогічних наук Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Людмила ГАВРІЛОВА — доктор педагогічних наук, професор, незалежний дослідник (Аахен, Німеччина)

Микола ДАНИЛЮК — доктор філософії з педагогіки, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Далі ДОБОРДЖІНІДЗЕ — доктор філологічних наук, асистент-професор Департаменту європейських студій Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Маріам ІСПІРЯН — кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-наукової роботи Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Володимир КАРАПЕТЯН — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

Світлана КРИШТОФ — заступник голови організаційного комітету, кандидат педагогічних наук, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна)

Мелс МКРТУМЯН — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної психології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Рузанна ПЕТРОСЯН — кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету педагогічної психології та соціології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Алла СОКОЛОВА — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Лела ТАВДГІРІДЗЕ — доктор педагогічних наук, професор, професор департаменту педагогіки Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Марина ТКАЧЕНКО — кандидат педагогічних наук, доцент, координатор наукової роботи факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Володимир ФОМІН — доктор педагогічних наук, професор, декан факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Нато ШЕРОЗІЯ — доктор педагогічних наук, асоційований професор департаменту педагогічних наук Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Катерина ЮР'ЄВА — заступник голови, вчений секретар організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Олександра ЯНКОВИЧ — доктор габілітований, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Куявсько-Поморської Академії (Бидгощ, Польща)

ЗМІСТ

ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ	10
<i>Микитенко В., Чупріна М.</i> Інтегрований реконструктивний концепт стимулювання розвитку смайт-промисловості: методи дослідження	11
<i>Янкович О., Кузьма І.</i> Підготовка майбутніх учителів у закладах вищої освіти України та Польщі до формування успішної особистості учнів	14
<i>Доборджінідзе Д.</i> Сучасні грузинсько-українські літературні зв'язки: переклади, фестивалі та співпраця	18
<i>Бойка О.</i> Цифровізація польових ботанічних досліджень	22
<i>Сас Н.</i> Досвід поєднання різних методів дослідження	24
<i>Сокур О., Клименко О.</i> Науково-методична діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах гібридних загроз	28
<i>Мартиненко О.</i> Роль благодійних фондів у соціальній реінтеграції населення деокупованих територій України: виклики та перспективи	34
<i>Spivak L., Malykhin Yu.</i> Methodological foundations of scientific psychological research of emotional burnout in adults	39
<i>Євтухова Т.</i> Творчі спільноти як ресурс психосоціальної підтримки вимушених переселенців у новому середовищі	41
НАУКА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО В ЧАСИ ВІЙНИ ТА В МОДЕЛЯХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	44
<i>Афанасьєва Т.</i> Проблеми дослідження психологічної стійкості особистості в умовах війни . . .	45
<i>Beskorsa O.</i> Higher education as a factor of stability in times of uncertainty	47
<i>Бондаренко Ю.</i> Фандрейзинг у соціальній роботі благодійних фондів на деокупованих територіях України: виклики та перспективи	50
<i>Гаращук О., Куценко В., Анісімов В.</i> Людський розвиток в повоєнному відновленні України як завдання адаптивного управління	54
<i>Єжова О., Мухіна І.</i> Дизайн рекламних плакатів для компаній психологічної підтримки	57
<i>Лебедик Л.</i> Формування готовності майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти до надання психологічної підтримки підліткам в часи війни та в моделях повоєнного відновлення	61
<i>Литвинюк Л.</i> Біографічне відчуття стану безпеки та можливості його вимірювання	66
<i>Панчук Н., Кулігін А.</i> Підходи до розуміння і діагностики посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців	69
<i>Тимощук О.</i> Радіаційна безпека та радіаційна грамотність: сучасні виклики для вчителів природничих наук	75
<i>Шершова Т.</i> Воєнний досвід як джерело натхнення у творчості естрадних виконавців	78
ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА СВІТОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	80
<i>Богданова Н.</i> Роль адаптації національних систем освіти до європейських стандартів у контексті розвитку мобільності студентів та академічних обмінів	81
<i>Бондар В.</i> Сучасні підходи до публічного управління професійною освітою	85
<i>Губіна Г.</i> Термін «відкрита наука» у ЄС	88
<i>Ковтун С., Щербак О., Кругляк О.</i> Розвиток освіти сталого розвитку в громадах у контексті інтеграції до європейського освітнього простору	90

Олександра ЯНКОВИЧ

<https://orcid.org/0000-0003-4253-5954>

професор, доктор габілітований,
професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Куявсько-Поморська академія,
м. Бидгощ, Польща;
професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Ірина КУЗЬМА

<https://orcid.org/0000-0002-1219-8216>

кандидат педагогічних наук, доцент,
викладач кафедри педагогіки і психології та інклюзивної освіти,
Тернопільський обласний комунальний
інститут післядипломної педагогічної освіти
м. Тернопіль, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ ДО ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ

Початок XXI ст. характеризується посиленою увагою в суспільстві до проблем успіху, особливостей, способів його досягнення сучасною людиною. Навіть в умовах воєнного стану питання успіху не лише не втратили актуальності, а й стали ще важливішими, адже відбудувати країну й забезпечити її поступ можуть лише люди, що здатні визначати суспільно значущі цілі і досягати їх.

У наукових дослідженнях учених акцентується увага на тому, що професійні здобутки залежать від розвитку гнучких навичок (soft skills).

Оскільки формування успішної особистості розпочинається в дитячому віці, то вміння її виховати, як і самому стати успішним, є одним із провідних завдань майбутнього вчителя. Ця проблема є актуальною як в Україні, так і в інших європейських країнах, зокрема в Польщі.

Питання успіху, розвитку гнучких навичок у вищій школі досліджують українські вчені (К. Біницька, І. Брюховецька, О. Козьменко, В. Михайличенко, О. Романовський, О. Самойленко, Т. Штайнер тощо), польські науковці (Ж. Качмарек (Ż. Kaczmarek), С. Кочонь-Зурек (S. Koczoń-Zurek), І. Пашенда (I. Paszenda), А. Сладек (A. Sladek) та ін.). Необхідно зазначити, що засади «правильної роботи» заклали польські вчені Т. Котарбинський (T. Kotarbiński) та Т. Пщоловський (T. Pszczołowski) у 50–60-х рр. XX ст.

Отже, і в Україні, і в Польщі є вагомі напрацювання в галузі розвитку успішної людини. Проте, як засвідчують результати діагностики (анкетування проводилося в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (90 респондентів), у Куявсько-Поморській академії (м. Бидгощ, Польща) (97 респондентів), майбутні вчителі недостатньо готові до виховання успішних учнів.

Передусім було з'ясовано, у чому, на думку українських студентів, полягає успіх. Отримано такі відповіді на запитання «Що для Вас означає успіх?» (кожен міг обрати декілька варіантів):

- а) матеріальне благополуччя, високі заробітки (цей варіант обрали 58 респондентів, що становить 64,4% від загальної кількості опитаних);
- б) рівновага в житті (внутрішня гармонія), наявність теплих стосунків з оточенням та в сім'ї (80 осіб, 88,9%);
- в) кар'єрний ріст (53 особи, 58,9%);
- г) високі бали за екзамени і заліки в університеті (13 осіб, 14,4%);
- ґ) здатність поєднати навчання з роботою (21 особа, 23,3%);
- д) спосіб життя, що відповідає балансній моделі Н. Пезешкіана (6 осіб, 6,7%);
- е) готовність до змін (34 особи, 37,8%);
- є) Ваш варіант (жоден студент не вказав свій варіант);
- ж) ще не визначилася (не визначився) (такий варіант обрали 3 респонденти, що становить 3,3%) [4, с. 1054].

Польські студенти дали такі відповіді на запитання «Що для Вас означає успіх?» (кожен міг обрати декілька варіантів):

- а) матеріальне благополуччя, високі заробітки (цей варіант обрали 27 респондентів, що становить 27,8% від загальної кількості опитаних);
- б) рівновага в житті (внутрішня гармонія), наявність теплих стосунків з оточенням та в сім'ї (81 особа, 83,5%);
- в) кар'єрний ріст (27 осіб, 27,8%);
- г) високі бали за екзамени і заліки в університеті (8 осіб, 8,2%);
- ґ) здатність поєднати навчання з роботою (27 осіб, 27,8%);
- д) спосіб життя, що відповідає балансній моделі Н. Пезешкіана (3 особи, 3,1%);
- е) готовність до змін (12 осіб, 12,4%);
- є) 3 студенти вказали свій варіант – досягнення мети;
- ж) ще не визначилася (не визначився) (такий варіант обрали 3 респонденти, що становить 3,1%).

Викликає занепокоєння, що високі результати в навчанні вважають успіхом лише 13 українських респондентів із 90, що становить 14,4%, та 8 польських (8,2%).

Це означає, що успішність у навчанні студенти не пов'язують із майбутнім успіхом у професійній сфері та особистому житті. Водночас як позитив треба розглядати, що студенти, здобуваючи освіту, покладаються на саморозвиток.

37,8% українських та 30,8% польських студентів вважають досягнення успіху в університеті важливим чинником (передумовою) досягнення професійного успіху. На це запитання обрали відповідь «ні» 13,3% українських студентів і 21,5% польських. Інші з таким твердження погодилися частково (48,9% та 47,7% відповідно).

Водночас на запитання «У якій діяльності вважаєте себе успішними» відповіді українських студентів (а кожен міг обрати декілька варіантів) розподілилися так: у навчальній – 35 респондентів (38,9%), професійній – 47 (52,2%), спортивній – 13 (14,4%), громадській – 22 (24,4%), мистецькій – 15 (16,7%), у сімейному житті – 45 (50%), в інших видах діяльності – 3 (3,3%). Викликає занепокоєння, що 7 студентів (7,8%) не вважають себе успішними в жодній сфері.

Польські студенти вважають себе успішними в таких видах діяльності: у навчальній – 30 (30,9 %); професійній – 49 (50,5 %); спортивній – 15 (15,5%), громадській – 17 (17,5%), мистецькій – 15 (15,5%), у сімейному житті – 60 (61,9%), в інших видах діяльності – 0 (0%). Спричиняє тривогу відповідь 5 студентів (5,2%), які не вважають себе успішними в жодній сфері. 13 студентів (13,4%) вважають себе успішними, але недостатньо.

Знають способи (форми, методи, технології) і засоби формування успішної особистості студентів в Україні та в зарубіжних країнах 12,2% українських студентів, 7,7% польських. Не знають відповідно 27,8% та 43,1% респондентів.

Натомість знають способи (форми, методи, технології) і засоби формування успішної особистості учнів 22,2% українських студентів та 18,5% польських. Не знають відповідно 21,1% та 23,1% респондентів.

Водночас в анкеті студенти зазначають, що беруть участь у тренінгах, проєктах, виконують вправи, читають книги про успіх тощо.

І українські, і польські студенти усвідомлюють необхідність вивчати технології успіху, здійснюють саморозвиток для підвищення успішності, аналізують чинники досягнення успіху відомих людей, визначають перспективи (або визначили цілі) для підвищення рівня успішності.

Діагностували якості, що сприяють успіху, 32,2% українських і 35,4% польських студентів. Проте відповідно 6,7% і 6,2% студентів не знають, що таке гнучкі навички (soft skills).

Отримані результати спонукають до аналізу найкращих практик розвитку успішної особистості студентів. Як в Україні, так і в Польщі функціонують школи (центри) лідерів, клуби успішних людей, центри розвитку успішності та громадської свідомості тощо [2, с. 415]. Викладаються дисципліни «Педагогіка успіху» [3], «Коучингові технології в освіті» [1], «Критичне мислення» та ін.

Зокрема, у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка у змісті дисципліни «Освітні технології» вивчається тема «Технологія організації успішної діяльності», а також для студентів пропонується вибіркового компонента «Організація успішної діяльності» [6, с. 44; 4, с. 1055]. Ним передбачено проведення й вивчення наукових досліджень щодо формування успішності здобувачів освіти.

Під час навчання майбутні вчителі студіюють теми про теоретичні аспекти успіху (трактування термінів та виявлення чинників успішності, доведення взаємозв'язку між матеріальним благополуччям, благодійністю та успішністю), розробляють моделі успішної особистості, здійснюють діагностику успішності та визначають цілі, виконують вправи для розвитку гнучких навичок. Акцентується увага на необхідності формування високої самооцінки та віри в себе (BCBC) [5, с. 32]. Окремі теми стосуються саморозвитку педагога та способів формування успішної особистості учня.

Важливими ідеями, що простежуються в процесі дослідження, є забезпечення взаємозв'язку між педагогікою серця і педагогікою успіху, між заможністю і моральністю,

між успішністю людей та сталим розвитком суспільства, між успішністю особистості та поступом держави.

Список використаних джерел

1. Зеленська Л. Формування у майбутніх учителів навичок soft skills у процесі викладання навчальної дисципліни «Коучингові технології в освіті». *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2021. С. 59–68. DOI: <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2021.4.06>
2. Козьменко О. І. Підготовка успішної людини в закладах вищої освіти США (друга половина XX – початок XXI століття): дис. ... д-ра пед. наук, 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» (011 Освітні, педагогічні науки). Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Київ, 2021. 564 с. URL: <https://snu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/05/Dysertatsiya-Kozmenko-O.I.-17.04.2021.pdf>
3. Романовський О. Г., Михайличенко В. Є., Грень Л. М. Педагогіка успіху : підручник. Харків : НТУ «ХПІ», 2011. 322 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/5ffecf3a-c9ee-45de-9e57-b83f5826176a/content>
4. Янкович О., Винничук С., Луцків В., Кузьма І., Винничук О. Підготовка майбутніх учителів до розвитку успішної особистості учнів у закладах загальної середньої освіти. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2025. № 3 (49). С. 1048–1059. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/35621>
5. Kubiczek B. Metody aktywizujące. Jak uczyć uczniów uczenia się? Opole: Wydawnictwo NOWIK Sp., 2009. 158 s.
6. Yankovych O., Binytska K. Preparation of future masters of elementary education to the formation of a successful personality of junior schoolchildren. *Human studies. Series of «Pedagogy»*. 2019. № 8/40. P. 43–56. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13399>